

Profesor Leokadia Małunowiczówna
(1910-1980)

Fot. pochodzi z czasopisma
Roczniki Humanistyczne
(t. 58/59 (2010/11) z. 3)

TEKST: Tatiana Krynicka,
Uniwersytet Gdański

PROFESOR LEOKADIA MAŁUNOWICZÓWNA

ПРОФЕССОР ЛЕОКАДИЯ МАЛУНОВИЧ

Profesor Leokadia Małunowiczówna to jedna z najznakomitszych postaci w historii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Była wybitną uczoną, przez wiele lat kierowała Sekcją Filologii Klasycznej; współtworzyła Międzywydziałowy Zakład Badań nad Antykiem Chrześcijańskim KUL. Z ogromnym oddaniem, wykorzystując cały potencjał swoich talentów i zdolności organizacyjnych angażowała się w życie uczelni, na różne sposoby przyczyniając się do jej rozwoju w wielu dziedzinach. Pracując dla dobra uniwersytetu, służyła ludziom, którzy go tworzyli, nauczycielom i studentom. Wykazywała się wielką troską o merytoryczną, ale także o ogólnoludzką formację uczniów. Była nauczycielem z powołania, wspaiałym dydaktykiem oraz wyjątkowym, wychowującym poprzez współycie wychowawcą. W pamięci uczniów pozostała jako osoba, która była cała dla nich także po go-

Пrofессор Леокадия Малунувич это одна из самых известных фигур в истории Люблинского Католического Университета им. Иоанна Павла II. Она была известным ученым, на протяжении долгих лет руководителем Секции Классической Филологии; одним из создателей Межфакультетской Лаборатории Исследований Христианской Античности Люблинского Католического Университета. Используя весь потенциал своих талантов и организационных способностей, она с большой отдачей участвовала в жизни ВУЗа, содействуя разными способами его развитию во многих областях. Работая на пользу университета, она служила людям, которые его создавали, учителям и студентам. Она уделяла большое внимание не только обучению учеников, но и их воспитанию.

dzinach zajęć i po upływie lat studiów, nie tylko w salach wykładowych, lecz również na wspólnych wycieczkach i wyprawach, w sprawach akademickich i w kłopotach dnia codziennego. Dzieliła się wszystkim: wiedzą, mądrością życiową, pogodą ducha, wiarą, czasem, a w razie potrzeby pieniędzmi, pożywieniem i dachem nad głową. Papież Jan Paweł II napisał o niej, iż „z klasyką łączyła apostołstwo”. Jak na apostoła przystało, dzieliła się sobą, będąc, w myśl słów św. Pawła, wszystkim dla wszystkich (1Kor 9, 22).

Dzieciństwo i młodość profesor L. Małunowiczówna spędziła w Wilnie, gdzie ukończyła Gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej (w r. 1929), studiowała filologię klasyczną

Profesor L. Małunowicz w otoczeniu pracowników KUL (z archiwum A. Malinowskiego)

na Uniwersytecie Stefana Batorego (1929-1936), pracowała na macierzystej uczelni jako nauczyciel akademicki (1936-1938). Wyjątkowa siła jej charakteru doszła do głosu w pełnych grozy latach II wojny światowej. By zapewnić utrzymanie sobie i rodzicom, prowadziła rodzinne gospodarstwo oraz podejmowała się różnych dorywczych prac. Ponadto gromadziła materiały do przyszłej pracy doktorskiej, wraz z grupą przyjaciół tłumaczyła na język polski pisma Arystotelesa, uczyła uczestników tajnych kompletów łaciny (1942-1944). Angażowała się w ratowanie Żydów i pomoc dla osób więzionych przez okupanta. Zagrożona zaarrestowaniem przez NKWD, w r. 1945 wyjechała do Polski. W Toruniu podjęła pracę w powstającej właśnie Katedrze Filologii Klasycznej na świeżo utworzonym Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika. W r. 1949 wraz z grupą innych pracowników pochodzących z Wilna została zwolniona z uczelni za nieprawomyślność. Wówczas otworzyły się przed nią drzwi Katolickiego Uniwersytetu

Ona była учителем по призванию, великолепным дидактиком и исключительным, воспитывающим через сосуществование, воспитателем. В памяти учеников она осталась человеком который всецело принадлежал им, и после занятий, и по прошествии учебных лет, не только в аудиториях, а также на совместных экскурсиях и в поездках, в университетских делах и каждодневных трудностях. Она делилась всем: знаниями, житейской мудростью, жизнерадостностью, верой, а иногда, в случае необходимости, деньгами, едой и крышей над головой. Папа Иоанн Павел II писал о ней, что «она объединяла апостольство с классической филологией».

Она, как подобает апостолу, делилась собой, будучи, по словам св. Павла, всем для всех (1Кор.9, 22).

Детство и молодость профессор Л. Малунувич провела в Вильнюсе, где окончила Гимназию им. Элизы Ожешко (в 1929 г.), изучала классическую филологию в Университете Стефана Батория (в 1929-1936 гг.), была преподавателем в родном ВУЗе (1936-1938 гг.). Исключительная сила ее характера проявилась

в полные опасности годы Второй мировой войны. Чтобы обеспечить себя и своих родителей, она вела домашнее хозяйство, а также бралась за разную дополнительную работу. Более того, она собирала материалы для будущей кандидатской работы, совместно с группой друзей переводила на польский сочинения Аристотеля, нелегально обучала латыни (в 1942-1944 г.). Она помогала спасать евреев и оказывала помощь узникам оккупанта. Под угрозой ареста НКВД в 1945 г. она уехала в Польшу. В Торуне она начала работать на Кафедре Классической Филологии в только что открывшемся Университете им. Николая Коперника. В 1949 г. вместе с группой других работников выходцев из Вильнюса она была уволена из ВУЗа за неблагонадежность. Именно тогда перед ней и открылись двери Люблинского Католического Университета, которому она посвятила более 30

Lubelskiego, któremu poświęciła ponad 30 lat życia, osiągając swoje największe sukcesy zawodowe.

Długa i niełatwa droga, która przyprowadziła L. Małunowiczównę do Lublina, rozpoczęła się jednak nie na Litwie, lecz w Azerbejdżanie, w sięgającym początkami starożytności, wielonarodowym, wielokulturowym, wielobarwnym, leżącym na pograniczu Europy i Azji Baku.

Największy w swoich dziejach rozkwit miasto przeżywało wskutek buma naftowego na przełomie XIX i XX wieków. Wśród przybyszów napływających z całego świata w poszukiwaniu pracy i lepszych zarobków, kierowanych nakazem pracy po ukończeniu studiów, jak też wiedzionych ciekawością świata znaleźli się wówczas również Polacy. W porównaniu do innych grup

Karol Józef Wojtyła i Leokadia Małunowicz
(Fot. M. Hałas, 1972)

narodowościowych byli oni stosunkowo nieliczni, choć wśród słowiańskich mniejszości etnicznych zajmowali drugie miejsce po Rosjanach. Na tle ogółu mieszkańców Baku wyróżniali się wykształceniem, wysokimi kwalifikacjami zawodowymi, przedsiębiorczością; cieszyli się powszechnym szacunkiem i sympatią. Walnie przyczyniali się do rozwoju przemysłu naftowego; uczyli miejscową ludność uprawiać tytoń, bawełnę i herbatę; torowali drogi rozwoju medycyny, farmacji, weterynarii; organizowali pierwsze strajki robotnicze; projektowali wspaniałe, do dziś zdobiące stolicę Azerbejdżanu budowle, między innymi budynki mieszkalne przypominające warszawską secesję. Uczestniczyli w życiu artystycznym i muzycznym, pracowali w szkolnictwie, służyli w wojsku, byli urzędnikami, prawnikami, uczonymi, inżynierami i robotnikami. Bardzo liczną grupę bakijskich polonusów stanowili kolejarze. Na prężnie rozwijającej się Kolei Zakaukaskiej pracował również pochodzący z Wileńszczyzny Wincenty Małunowicz.

лет жизни, добиваясь самых больших профессиональных успехов.

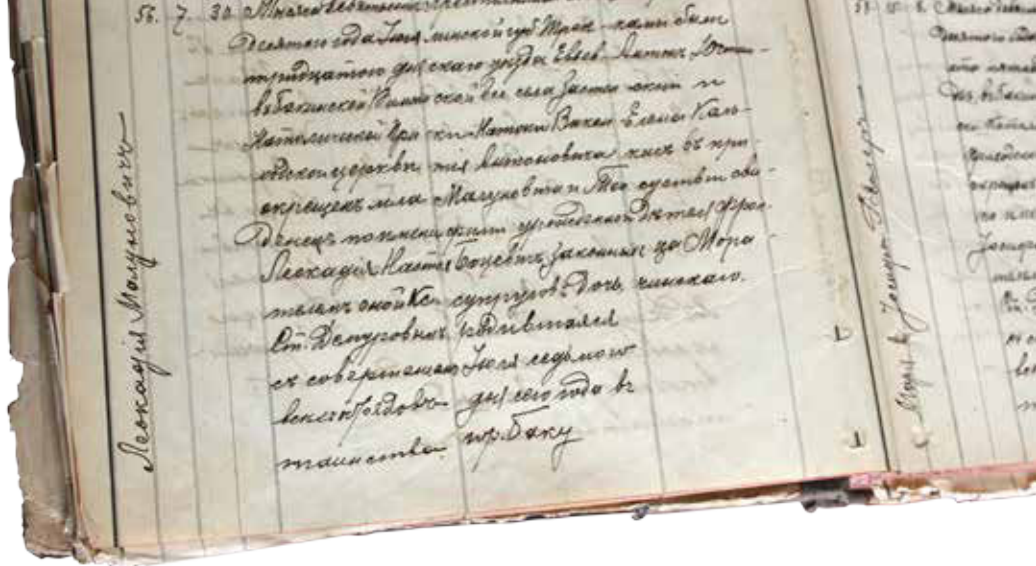
Долгая и нелегкая дорога, которая привела Л. Малунувич в Люблин, началась, однако, не в Литве, а в Азербайджане, в многонациональном, многокультурном, красочном, лежащем на границе Европы и Азии Баку, корни которого уходят в древность.

Самый большой в своей истории расцвет город переживал в результате нефтяного бума на рубеже XIX и XX веков. Среди прибывающих со всего мира в поисках работы и лучшего заработка, направленных по распределению после окончания учебы, а также ведомых интересом познать мир было и много поляков. По сравнению с другими национальными группами их было относительно немного, хотя среди славянского этнического меньшинства они занимали второе место после русских. На общем фоне жителей Баку они отличались образованием, высокими профессиональными навыками, предприимчивостью; пользовались общим уважением и симпатией. Они внесли вклад в развитие нефтяной промышленности; учили местных жителей выращивать табак, хлопок и чай; прокладывали новые пути для развития медицины, фармацевтики, ветеринарии; организовывали первые рабочие забастовки; проектировали великолепные здания, по сей день украшающие столицу Азербайджана, среди прочих жилые дома, напоминающие варшавский сецессион. Они участвовали в художественной и музыкальной жизни, работали в образовании, служили в армии, были чиновниками, юристами, учеными, инженерами и рабочими. Очень многочисленную группу бакинских поляков составляли железнодорожники. На стремительно развивающейся Закавказской Железной Дороге работал также уроженец Виленской губернии Виценты [или Викентий] Малунувич. 7 июля 1910 г. у него и Теофили (урожденной Боцевич) родилась дочь, Леокадия.

В Баку, особенно после манифеста толерантности 1905 г., расцвела польская жизнь. Действовали многочисленные общества, целью этих обществ было оказывать помощь нуждающимся представителям польской диаспоры, поддерживать культурное развитие поляков. Существовали польские библиотеки, читальные залы, школы. Проводились чтения, дискуссии, спектакли, концерты. Римско-Католическое общество издавало на польском языке ежемесячный журнал «Фарис». Мы можем догадываться о том, что в обществе бакинской колонии были живы традиции борьбы за независимость, которые принесли сюда представители первой волны эмиграции – многочисленные ссыльные,

7 lipca 1910 r. na świat przyszła jego i Teofili z Bocewiczów córka, Leokadia.

W Baku kwitło – zwłaszcza po manifeście tolerancyjnym 1905 r. - życie polskie. Działały liczne towarzystwa, mające na celu pomoc mniej zamożnym przedstawicielom polskiej diaspory oraz wsparcie kulturowego rozwoju ludności polskiej. Istniały polskie biblioteki, czytelnie, szkoły. Odbываły się odczyty, dyskusje, spektakle, koncerty. Towarzystwo Rzymsko-Katolickie wydawało w języku polskim miesięcznik „Farys”. Domyślać się możemy, iż w środowisku bakijskiej polonii żywe były tradycje niepodległościowe, które przynieśli tu przedstawiciele pierwszej fali polskiej emigracji - liczni zesłańcy, przybywający na „ciepły Sybir” od końca XVIII wieku aż do czasów po upadku powstania styczniowego. Krzewieniem polskości również na Kaukazie przez lata zajmował się Kościół - instytucja, która najwcześniej skupiała zamieszkujących tu Polaków. Nie tylko sakralne, lecz również kulturalno-społeczne funkcje pełniła zbudowana w 1894 r. kaplica przy placu Birżowym (tu 30 lipca 1910 r została ochrzczona mała Leokadia), a następnie kościół pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Maryi Panny na skrzyżowaniu ulic Merkuriewskiej i Kaspijskiej, którego budowę, sfinansowaną głównie przez mieszkańców w Baku polskich naftowców, ukończono w 1912 r. Ta neogotycka świątynia należała do najpiękniejszych budowli miasta. Przy niej działały polska szkoła i biblioteka. Niestety, nie jesteśmy w stanie wyobrazić sobie wnętrza kościoła, do którego z całą pewnością uczęszczała wraz z rodzicami mała Leokadia: zburzono go w latach 1931-1934. W 1938 r. został rozstrzelany przez NKWD ksiądz Stefan Demurów, proboszcz parafii bakijskiej od 1904 r., który w 1910 r. udzielił chrztu Leokadii. Ten wspaniały kapłan i gorliwy krzewiciel życia polskiego w latach pierwszej wojny światowej i wojny domowej w Rosji opowiadał swoim parafianom o odradzającej się Polsce, zachęcał, aby powracali do Kraju i udzielał błogosławieństwa repatriantom, wśród których w 1919 r. znaleźli się także państwo Małunowiczowie. Bakijskie lata życia profesor Małunowiczówny zamyka zatem długa, pełna przygód podróż w ciepłuszkach, leniwie toczących się przez rozległe stepy - do Polski. Kaukaski okres jej życia pozostaje najgorzej znany. Możemy jedynie ubolewać nad tym, gdyż ta wyjątkowa, zasłużona dla polskiej kultury i niezwykle ważna w życiu tysięcy przyjaciół, wychowanków, czytelników osoba zobaczyła słoneczne światło, stawiała pierwsze kroki, uczyła się mówić, myśleć, czuć właśnie w Baku.

**Wpis w księdze parafialnej Kościoła rzymskokatolickiego potwierdzający przyjęcie chrztu przez L. Małunowicz (Baku, 1910)
(Fot. z archiwum Ofiła Ismajłowa)**

прибывающие в «теплую Сибирь» с конца XVIII века и до времен после упадка январского восстания. На протяжении многих лет развитием «польскости» на Кавказе занимался Костёл – институт, который самым первым объединил живущих здесь поляков. Построенная в 1894 г. часовня на Биржевой площади, где 30 июля 1910 г. крестили маленькую Леокадию, выполняла не только сакральную, но и общественно-культурную функцию. А после костел Непорочного Зачатия Девы Марии на перекрестке улиц Меркуриевской и Каспийской, строительство которого, финансировалось главным образом, живущими в Баку польскими нефтяниками завершилось в 1912 г. Этот неоготический храм принадлежал к самым красивым постройкам города. При нем функционировала польская школа и библиотека. К сожалению, невозможно представить внутреннее убранство костела, который вместе с родителями посещала маленькая Леокадия - он был разрушен в 1931-1934 гг. В 1938 г. НКВД был расстрелян ксёндз Стефан Демуров, настоятель бакинского прихода с 1904 г., который в 1910 г. крестил Леокадию. Этот великолепный священник и ревностный апостол польской жизни в годы Первой мировой войны и гражданской войны в России рассказывал своим прихожанам о возрождающейся Польше, советовал возвращаться на Родину и благословлял репатриантов, среди которых в 1919 г. оказалась также семья Мадуновичей. Бакинские годы жизни профессор Мадунович завершает долгая, полная приключений дорога в теплушке, лениво ползущей сквозь широкие степи, в Польшу. Кавказский период ее жизни остаётся наименее изученным. Мы можем только сожалеть об этом, потому что этот исключительный человек, заслуженный деятель польской культуры и необычайно важная в жизни тысячи друзей, воспитанников, читателей личность увидела солнечный свет, сделала первые шаги, научилась говорить, думать и чувствовать именно в Баку.